

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 95. ÉVFOLYAMA

IX. ÉVF. 6. SZÁM 201—240 OLD. 1960. JÚNIUS

T A R T A L O M

<i>Harkai Lajos</i> : Dugványkihozatali vizsgálatok a bajti országos nyártörzs anya-telepen	201
<i>Tallós Pál</i> : Az erdőtipológia és növénytársulástan kapcsolatairól	205
<i>Dr. Kollwentz Ödön</i> : Thüringiai tapasztalatok	213
<i>Fejér István</i> : Hasznosítuk a meddőhányókat	217
<i>Szodfridt István</i> : Nemesnyárák telepítésének lehetőségei a Déli-Pannónháton ..	220
<i>Jáhn Ferenc</i> : Hosszúpályás, drótköteles kiszállítás a Bükk-hegységben	223
<i>Mészöly Győző—Héder Sándor</i> : Balatonkörnyéki fásítás	231
<i>Manninger Ernő—Soós Tivadár</i> : Rhizóbium baktériumok hatása az akác növekedésére	233

Címkép: *A hamvaskői vadászház* (Pilisi Állami Erdőgazdaság, Pilismarót)
Hátlapon: *Allományban nevelkedett 40 év körüli fehérfűz törzs a Duna-ártéren*
(Pörbolyi Erdészeti, Szomfava) (Jérome René felvételei)

СО ДЕРЖАНИЕ

<i>Лайош Харкаи</i> : Исследование выхода черенков тополя в байтском государственном тополево-маточнике	201
<i>Пал Таллош</i> : О взаимосвязи лесной топологии и фитоценологии	205
<i>Д-р Едэн Коллвентц</i> : Тюрингийские опыты	213
<i>Иштван Фейер</i> : Использование шлаковых пустырей	217
<i>Иштван Содфрифт</i> : Возможности выращивания евроамериканских тополей на Юго-Паннонхат	220
<i>Ференц Ян</i> : Трелевка при помощи длинного троса в горах Бюкк	223
<i>Дезе Месой—Шандор Хедер</i> : Облесение в районе озера Балатон	231
<i>Ернэ Маннингер—Тивадар Шоош</i> : Влияние бактерий ризобий на рост и развитие акации белой	238

На первой странице обложки: *Хамвашкейский охотничий дом* (Пилишский Гослесхоз, Пилишмарот). Фото снимок Рене Жероме.
На последней странице обложки: *Стол ивы белой в возрасте 40 лет, выращенный в насаждении в пойме реки Дуная*. (Пербейское лесничество, Сомфава)
(Фотоснимок Рене Жероме.)

S O M M A I R E

<i>Harkai L.</i> : Analyse du rendement en boutures de la pépinière nationale centrale de pieds-mères de Bajti	201
<i>Tallós P.</i> : Les relations entre la typologie forestière et la phytosociologie	205
<i>Dr. Kollwentz Ö.</i> : Expériences thuringiennes	213
<i>Fehér I.</i> : La recultivation des déchets de mines	217
<i>Szodfridt I.</i> : Les possibilités de la plantation des peupliers euraméricains dans la région Déli Pannónhát	220
<i>Jáhn F.</i> : Transport par téléfériques dans les monts Bükk	223
<i>Mészöly Gy.—Héder S.</i> : Plantation d'arbres dans la région du lac Balaton	231
<i>Manninger E.—Soós T.</i> : L'action des bactériens Rhizobium sur la croissance du Robinier	238

En couverture: *La maison de chasse de Hamvaskő* (Économie forestière Pilis, localité Pilismarót)

En reverse: *Fût de peuplier blanc d'environ 40 ans élevé en peuplement dans les terrains d'alluvion du Danube*

(Photo Jérôme R.)

Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa

Szerkesztő: KERESZTESI BÉLA, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

Kiadja: a Mezőgazdasági Könyv- és Folyóiratkiadó Vállalat. Felelős kiadó: LÁNYI OTTÓ
Szerkesztő bizottság: ÁKOS LÁSZLÓ, BABOS IMRE, a mezőgazdasági tudományok doktora;
dr. BALASSA GYULA, dr. HARACSI LAJOS, JÉROME RENÉ, KÁLDY JÓZSEF, KOCSÁRDY KÁROLY, KUTASY VIKTOR, MADAS ANDRÁS, PÁRIS JÁNOS, SALI EMIL, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa, SZŐNYI LÁSZLÓ, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa.

Megjelenik 4900 példányban

60-1897-689 2 - Révai-nyomda. Budapest. V., Vadász u. 16.

Dugványkihozatali vizsgálatok a bajti országos nyár törzsanyatelepen

HARKAI LAJOS tudományos s. munkatárs

Az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetője a nyárfagazdálkodás fejlesztéséről szóló 31/1957. számú utasításában a sárvári Nyárfakutató Kísérleti Állomást bízta meg a továbbtenyésztésre alkalmas fajtákból telepített országos nyár törzsanyatelep létesítésével és azzal a feladattal, hogy az erdőgazdaságok anyatelepeit lássa el ellenőrzött származású és a nyárfaráknak legjobban ellenálló törzsanyaggal.

A törzsanyatelep létesítését a Sitke község határában fekvő, bajti 30 ha-os csemetekertben 1954. tavaszán kezdték el a hazai termőhelyről származó *Populus x euramericana* cv. 'serotina', az osli feketenyár hibrid, majd a külföldi legjobb fajták közül való *P. x euramericana* cv. 'gelrica', a *P. x euramericana* cv. 'regenerata', a *P. x euramericana* cv. 'I. 214', a *P. x euramericana* cv. 'I. 455' fokozatos elszaporításával. Az utóbbiak mind a rozsdagomba károsításának, mind a nyárák rákos megbetegedésének legjobban ellenálló fajták. Kísérleti Állomásunk 1959. évben *P. x euramericana* cv. 'marilandica' és *P. x euramericana* cv. 'robusta' törzsanyatelepet is létesített, hogy az erdőgazdaságok igényeit ezekből a fajtákból is kielégíthesse.

A csemetekert területén Járó Zoltán tudományos munkatárs által végzett talajvizsgálat adatai szerint az anyatelep talaja agyagos, gyengén savanyú, kötött talaj. (1. táblázat).

1. táblázat

Mélység	pH		y	hy %	Kötöttség	5 h kapill- vizemelés
	H ₂ O	KCl				
0—5	5,6	4,3	6,24	3,30	50,0	15 5
5—30	5,5	4,2	6,72	4,09	53,0	12,0
80	6,3	4,8	3,36	2,16	36,0	27,5
150—160	6,9	5,6	3,84	2,28	44,0	22,0

Az anyatelepet 100×80 cm-es hálózatba telepítették, de az újonnan létesített anyatelepeinket már egységesen 100×100 cm-es hálózatba ültetjük.

A dugványkihozatali vizsgálatokat a bajti országos nyár törzsanyatelepen 1959. tavaszán kezdtük el. A vesszőket a *P. x euramericana* cv. 'serotina', a *P. nigra* hibrid (Osli), a *P. deltoides x italica* H 381, a *P. x euramericana* cv. 'gelrica', a *P. x euramericana* cv. 'regenerata', anyatelepekről 100—100 töről, a *P. x euramericana* cv. 'I. 214' és a *P. x euramericana* cv. 'I. 455' anyatelepekről

50—50 töről vágtuk le, úgy, hogy az egyes fajták területén szétszórva 10—10 egymásmelletti töről levágott vessző került egy kötegbe. A vesszőket azért vágtuk az egyes anyatelepek különböző helyeiről, hogy az esetleges talajhibából adódó eltéréseket kiküszöböljük. A mérés során mértük a vesszők hosszúságát, átmérőjét tőben 50, 100, 150 és 200 cm magasságban. A dugványokat 18—22 hosszúságúakra vágtuk, 6—20 mm vastagságban.

Az OEF által kiadott *Csemetermelési utasítás*, valamint *Kopeczy Ferenc Korszerű nyárfagazdálkodás* c. könyve a dugványvastagság felső határát 15 mm-ben állapítja meg. A bajti törzsanyatelepen azonban a 16—20 mm vastag vesszőkből is duványokat vágunk, mert ezek anyatelep létesítésére kiválóan megfelelnek. Valószínű, ha megfelelő éles és könnyen működtethető vágószerszámmal rendelkezünk, a 16—20 mm-es dugványokat gyökereztetésre is felhasználhatjuk, mert azokból kapjuk a legerőteljesebb növekedésű dugványokat és ha a dugványozást korán (márciusban), jó táperőben levő és megfelelően előkészített talajba végezzük, attól sem kell félnünk, hogy a nagy vágásfelületeket a tenéyzsidőszak végéig nem nővik be.

A felvágott dugványokat a következőképpen osztályozzuk. Az I. o.-ba a 10—15 mm vastagságú, a II. o.-ba a 16—20 mm vastagságú és a III. o.-ba pedig a 6—9 mm vastagságú dugványok kerültek.

A 2. táblázatban a kihozatali vizsgálat átlagadatait foglaltam össze.

2. táblázat

Fajta	Vesszők						Dugványok száma				
	száma	átlag magass.	átlagos átmérője					I. o.	II. o.	III. o.	összes
			tő	50	100	150	200				
	db	m	mm					db			
P. × euramericana cv. 'serotina'	385	1,70	13	10	7	5	4	969	86	631	1686
P. nigra hibrid (Oslí)	535	1,61	9	7	6	4	3	1024	42	928	1994
P. deltooides × italica H 381	488	1,70	14	11	8	7	6	1246	494	258	1998
P. × euramericana cv. 'regenerata'	440	1,93	15	12	9	7	6	808	395	818	2021
P. × euramericana cv. 'gelrica'	311	1,70	14	11	8	7	5	822	199	357	1378
P. × euramericana cv. 'I. 455'	220	2,10	18	14	11	8	7	673	337	114	1124
P. × euramericana cv. 'I. 214'	248	2,30	16	14	11	9	8	744	431	280	1455

A dugványok minőségének százalékos megoszlása a következő:

3. táblázat

Fajta	I. o.	II. o.	III. o.
	%		
P. × euramericana cv. 'serotina'	57,4	5,1	37,5
P. nigra hibrid (Oslí)	51,4	2,1	46,5
P. deltooides × italica H 381	62,3	24,7	13,0
P. × euramericana cv. 'regenerata'	39,9	19,6	40,5
P. × euramericana cv. 'gelrica'	59,7	14,4	25,9
P. × euramericana cv. 'I. 455'	59,9	30,0	10,1
P. × euramericana cv. 'I. 214'	51,1	29,6	19,3

A *P. x euramericana cv. 'serotina'* anyatelepet a bátaszéki elitfákról gyűjtött anyagból telepítették. A vesszők átlagos magassága 170 cm, 100 töről 385 vesszőt és ebből 1686 db dugványt kaptunk. Egy tőre átlagosan 4 vessző jut, tehát egy töről 16—17 db dugványra számíthatunk. A dugványok legnagyobb százalékban I. és III. osztályúak.

Az átlagmagasság és átlagátmérő, valamint a dugványok százalékos megoszlása tekintetében hasonló a helyzet a *P. nigra hibrid* esetében is. A 100 töről levágott 385 vessző, illetve 1994 db dugvány alapján egy főre átlagosan 6 vessző jut, ebből 19—20 db dugványt kapunk. Az anyatelep kiindulási anyaga a Győr megyei Oslói község határában levő törzsfákról származik.

A *P. deltoides x italica* H 381 fajta Kopecky Ferenc saját keresztezése. A mérési adatok alapján eltérés adódik, főleg az átlagos átmérő adataiban. Ez az eltérés minőségi és mennyiségi szempontból jobb kihozatalt ad. A dugványok túlnyomó többsége I. osztályú, tehát a legjobb dugványozási anyagot adja.

A külföldi legjobb fajták közül a *P. x euramericana cv. 'regenerata'* esetében a dugványok százalékos megoszlása érdekes adatokat ad. A felvágás során kapott dugványok százalékos megoszlásának sorrendje: III.—I.—II. osztály. Ez abból adódik, hogy a francianyár már fiatal korban hajlamos az elágazásra és a dugványozásra alkalmas anyag csak a vesszők felső vékonyabb és az alsó vastagabb részéből nyerhető.

Ha a százalékos megoszlást nézzük, a *P. x euramericana cv. 'gelrica'*-nál már a dugványok közel 60%-a az I. osztályú. Annak ellenére, hogy a vesszők száma, átlagos magassága az eddig vizsgált fajták közül a legalacsonyabb, de az egyenletes vastagságú és ágmentes vesszők a legjobb dugványozási anyagot adják. Bizonyára, ha a töveken a vesszők számát a kétszeresére emeljük, akkor a dugványok mennyisége is lényeges mértékben emelkedik majd.

Az olasznyár, a *P. x euramericana cv. 'I. 455'* és az '*I. 214'* esetében, mint már az előzőkben is említettem, 50—50 töről levágott vessző adatait dolgoztuk fel. A vesszők átlagos magassága és átmérője messze felülmúlja az előzőkben vizsgált többi fajtáét. Ennek eredményeképpen magasabb a kihozatali és minőségi százalék is. A dugványmennyiség majdnem kétszer annyi, mint az előző fajták esetében. Minőségi szempontból pedig, mivel a vesszők egyenletes vastagságúak és ágmentesek, a sorrend I. II. III. osztály. Az olasznyár tehát nemcsak a rozsdagomba károsításnak és a rákos megbetegedésnek legjobban ellenálló és gyors növekedésű fajta, hanem a dugványtermelés szempontjából is a legkiválóbb.

A próbaterületeken kapott és a 2. táblázatban feltüntetett összes dugványmennyiségeket alapul véve ha-ként 4—5 éves anyatelepről az alábbi mennyiségű dugványt termelhetjük:

<i>P. x euramericana cv. 'serotina'</i>	211000 db
<i>P. nigra hibrid (Oslói)</i>	249000 db
<i>P. deltoides x italica H 381</i>	250000 db
<i>P. x euramericana cv. 'regenerata'</i>	253000 db
<i>P. x euramericana cv. 'gelrica'</i>	172000 db
<i>P. x euramericana cv. 'I. 455.'</i>	281000 db
<i>P. x euramericana cv. 'I. 214'</i>	364000 db

Anyatelepeinket általában 7—8 évig üzemeltetjük, utána felszámoljuk és lehetőleg más területen újratelepítjük. A felhagyott anyatelepen a tövek kiszedése után ajánlatos, ha a talajt jól trágyázzuk és 1—2 éven át mezőgazdaságilag hasznosítjuk. Az anyatelep öregedésének igen jó fokmérője a vesszők számának és ezzel együtt a dugvány mennyiségnek a csökkenése.

Vannak egyes nyárfajták, amelyek hajlamosak az elágazásra, már fiatal korban is, mint pl. a *P. x euramericana cv. 'marilandica'*. Ha az oldalhajtásokat

még időben, zsenge korokban kézzel kitördeljük, úgy hogy a vesszők kergét nem tépjük be, vagy nyeseőllóval kicsípjük, akkor a vesszőknek ezeket a részét is felvágthatjuk dugványoknak. Ugyanis az eltávolított hajtások helyén alvórügyek képződnek.

-A fentiek igazolására 1958-ban kísérletet állítottunk be. A *P. x euramericana* cv. 'regenerata' anyatelepben 250 tövet érintetlenül hagyunk, a többinek oldal-hajtásait pedig lefattyztuk. A felvágás után az alábbi dugványmennyiséget kaptuk:

I. o. 747 db II. o. 111 db III. o. 500 db
összesen 1358 db

A fattyazott tövek a következő dugványmennyiséget adták:

I. o. 2020 db II. o. 987 db III. o. 2045 db
összesen 5052 db

Ha ügyes, begyakorlott munkásokkal végeztetjük ezt a munkát, nem sok költségtöbbletet jelent, viszont számottevő a kihozatali különbség. Az adott esetben, a *P. x euramericana* cv. 'regenerata' esetében közel 3700-al több dugványt kaptunk a nyesett vesszőkből. 100×80 cm-es hálózat esetében a dugvány-többség 185000 db ha-kint.

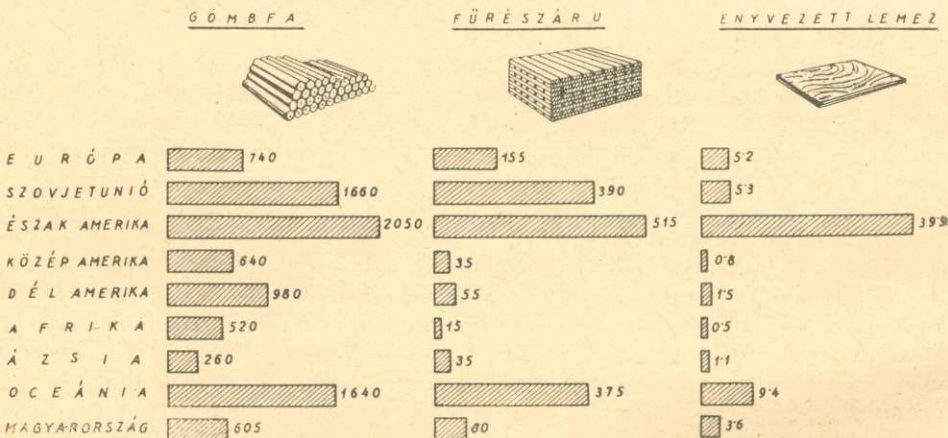
Kísérleti Állomásunk mindent megtesz, hogy az erdőgazdaságokat új anyatelepeik létesítéséhez szükséges anyaggal a kívánt mennyiségben elláthassa. 1958. tavaszán 23 erdőgazdaságnak több mint 300 000 db dugványt, az állami gazdaságoknak pedig több mint 85 000 db dugványt szállítottunk.

Anyatelepeink fejlesztésével és szakszerű kezelésével az országos törzs-anyatelep dugványtermelését egy millióra kívánjuk emelni, hogy az erdőgazdaságoknak népgazdaságunk égetően sürgős nyárfásítási programját minél jobban elősegíthessük.

IRODALOM

Koltay G.: A nyárfa, Bp. 1953. — Kopecky F.: Korszerű nyárfagazdálkodás, Bp., 1958. — Csemetertermelési utasítás, Bp. 1955.

AZ 1000 LAKÓSRA ESŐ FOGYASZTÁS (m³)

Az erdei termékek 1959. évkönyvéből (FAO, Róma) Magyarország adataival kiegészítve